

MATERIAŁY EDUKACYJNE

SZKOŁA GIMNAZJALNA I PONADGIMNAZJALNA

Kedi – sekretne życie kotów

reż. Ceyda Torun, Turcja / USA 2017, 79'

Informacje o filmie:

Twórczynią filmu *Kedi – sekretne życie kotów* jest urodzona w Turcji reżyserka Ceyda Torun. Stambuł jest jej rodzinnym miastem i to właśnie tam zdecydowała się nakręcić swój debiutancki film dokumentalny opowiadający o życiu lokalnych kotów. Torun mieszkała także w Jordanii i Nowym Jorku, a także ukończyła antropologię na Uniwersytecie w Bostonie. *Kedi* stworzyła wspólnie z operatorem Charliem Wuppermannem, absolwentem Londyńskiej Szkoły Filmowej, autorem zdjęć do licznych teledysków, reklam, filmów dokumentalnych i fabularnych.

Zarys fabuły:

Film *Kedi – sekretne życie kotów* śledzi losy siedmiu bohaterów, żyjących na co dzień w starej części Stambułu. Każdy z nich jest inny, ma własne zwyczaje, wyrazisty charakter oraz... miękkie futerko, bowiem gwiazdami filmu są przede wszystkim koty. To do nich tak naprawdę należy starożytny Konstantynopol, są jego nieodłączną częścią, integralnym elementem miejskiego krajobrazu.

Specyfika filmu dokumentalnego na przykładzie filmu *Kedi – sekretne życie kotów*.

Zrealizowany z niezwykłą delikatnością oraz dbałością o szczegóły film *Kedi – sekretne życie kotów* jest doskonałą okazją do rozmowy z uczniami na temat relacji ludzi ze zwierzętami oraz procesami jakimi poddawane są współczesne miasta. To także wręcz wzorowy film dokumentalny mogący stanowić doskonały punkt wyjścia do zajęć na temat tego rodzaju kina – znacznie rzadziej oglądanego przez młodych widzów. Poniżej znajduje się proponowany scenariusz takiej lekcji.

1. Rozpoczęcie – burza mózgów.

Jakie są różnice pomiędzy filmem dokumentalnym a fabularnym? Każdy z uczniów otrzymuje dwie małe karteczki samoprzylepne. Na jednej ma za zadanie napisać wybraną cechę filmu dokumentalnego, na drugiej – fabularnego.

2. Tabelka – na tablicy rysujemy tabelę (wzór poniżej – wraz z przykładowymi cechami). Uczniowie kolejno podchodzą do tablicy i przyklejają zaproponowane przez siebie cechy w odpowiednie miejsca. Każdą cechę kolejno omawiamy i weryfikujemy jej prawdziwość.

Film dokumentalny	Film fabularny
Nagrywanie prawdziwych zdarzeń	Kreacja, fikcyjna historia
Fakty, relacje, źródła historyczne	Fikcyjny scenariusz
Wypowiedzi ekspertów	Występy aktorów

3. Film dokumentalny – próba definicji.

Na podstawie wpisanych do tabelki cech filmu dokumentalnego każdy z uczniów próbuje napisać swoją definicję filmu dokumentalnego. Następnie nauczyciel odczytuje opis hasła „film dokumentalny” („Słownik filmu”, red. Rafał Syska, Kraków 2005, s. 45) i każdy z uczniów może porównać ją ze swoją definicją.

Film dokumentalny – jeden z podstawowych rodzajów filmowych, zwany inaczej „filmem faktów” w odróżnieniu od „filmu fikcji” (fabularnego), którego jest przeciwieństwem. Twórcą pojęcia jest John Grierson, który w 1926 użył go w odniesieniu do filmu Roberta Flaherty’ego *Moana*. Zwrócił on jako pierwszy uwagę na to, że film dokumentalny zawsze stanowi twórczą interpretację filmowanej rzeczywistości, nie zaś jej prostą rekonstrukcję. Status filmu dokumentalnego budził odtąd liczne kontrowersje, które doprowadziły w rezultacie do powstania jego definicji urzędowej na Światowym Kongresie Dokumentalistów w 1948. Zgodnie z jej brzmieniem film dokumentalny jest realistyczną metodą rejestracji rzeczywistych

zdarzeń, które zostają sfilmowane „na gorąco”, poddane interpretacji, bądź rzetelnie zrekonstruowane.

4. Krótka historia filmu dokumentalnego.

Za pośrednictwem kadrów z filmów opowiadamy uczniom o rozwoju filmu dokumentalnego.

- Początkowo – każdy film był filmem dokumentalnym. Twórcy ustawiali kamerę i rejestrowali fragment rzeczywistości. Widownia skupiała się nie na opowiadanej historii, ale na samym zjawisku ruchomych obrazów, które było nowe i szokujące (np. *Wyjście robotników z fabryki*, 1885, fot.1)
- Stopniowa zmiana – np. za sprawą George’a Meliesa, tworzącego w epoce kina niemego przepełnione efektami specjalnymi filmy fikcji (np. *Podróż na księżyc*, 1902, fot. 2)
- Film dokumentalny przestał być po prostu rejestracją rzeczywistości – stawał się eksperymentem (np. *Człowiek z kamerą*, 1929, fot. 3), a czasami propagandą (np. *Triumf woli*, 1935, fot. 4).

Fotografie:

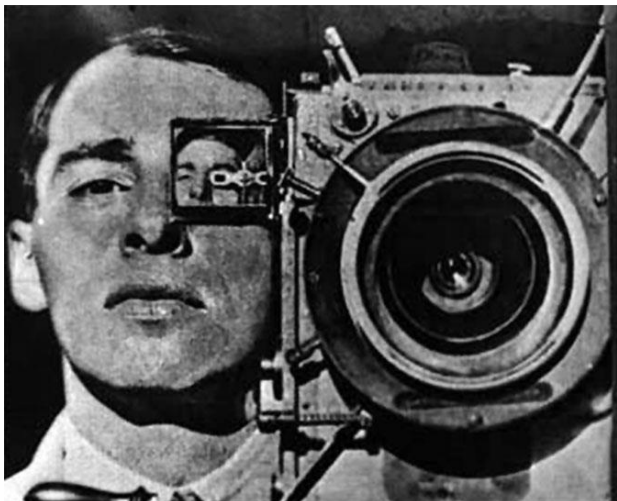
Fot. 1

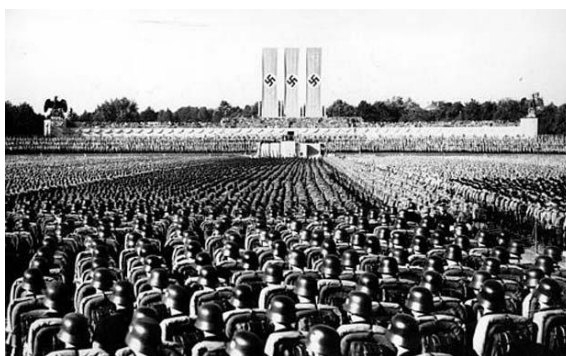
Fot. 2

Fot. 3

Fot. 4

5. Film dokumentalny jako narzędzie do utrwalania rzeczywistości?

W trakcie lekcji konieczne należy podkreślić, że filmy dokumentalne bardzo często zawierają element manipulacji i inscenizacji. Naszą opinię kształtuje się na przykład poprzez:

- „gadające głowy” – wypowiadający się eksperci, świadkowie zdarzeń, bohaterowie. Ich zadaniem jest uwiarygodnienie przekazu, często pokazywani są na tle przedmiotów sugerujących ich wiedzę (np. biblioteka, globus, książki, sala lekcyjna). Czasami trudno zweryfikować czy rzeczywiście są ekspertami w dziedzinie, w której się wypowiadają.
- komentarz z off-u – komentarz narratora dodany do filmu. Narrator prowadzi nas poprzez obrazy filmowe, interpretuje je za nas, narzuca ich znaczenie. Ma ogromną władzę i wielką siłę oddziaływania. Dobrym przykładem jest np. narrator w polskich kronikach filmowych, który w specyficzny, zabawny i prześmiewczy sposób komentował prezentowane obrazy równocześnie je interpretując zgodnie z oficjalną ideologią.

Na podstawie filmu *Kedi – sekretne życie kotów* zastanówcie się wspólnie – które elementy w filmie są rzeczywiście utworem jakiegoś wycinka rzeczywistości? A które mogą być zainscenizowane, zaplanowane? Czy możliwe jest, że twórcy w jakiś sposób ingerowali w świat przedstawiony? A może już sama ich obecność zmieniała rzeczywistość? (Fot.5, fot. 6 – mogą stanowić inspirację do rozmowy).

Fot. 5

Fot. 6

6. Zakończenie – polecane lektury filmowe.

Na zakończenie zajęć warto polecić uczniom inne, interesujące filmy dokumentalne z ostatnich lat. Np.:

- *O krok od sławy* (2013)
- *Szukając Vivian Maier* (2013)
- *Sugar Man* (2012)
- *Sól ziemi* (2014)
- *Cały ten cukier* (2014)

Inne istotne zagadnienia:

- Film dokumentalny (cechy, specyfika, przykładowe tytuły)
- Relacje ludzi ze zwierzętami
- Kulturowe uwarunkowanie roli zwierząt
- Symbolika zwierząt (np. kotów) w różnych kulturach
- Różnice kulturowe
- Tolerancja i otwartość

- Konsumpcjonizm, przemiany społeczne
- Przemiany przestrzeni miejskiej, gentryfikacja

Pytania do dyskusji po projekcji:

- Jak podobał wam się film? Co najbardziej zwróciło waszą uwagę?
- Jak myślicie, czy łatwo było nakręcić taki film? Z jakimi trudnościami musiała zmierzyć się ekipa filmowa?
- Dlaczego akurat koty zostały bohaterami filmu? Czym się wyróżniają?
- Jak mieszkańcy Stambułu traktują swoich futrzastych sąsiadów?
- Co każda ze stron czerpie z tej zwierzęco – ludzkiej relacji?
- Dlaczego otaczamy się zwierzętami?
- Czy znacie zjawisko zooterapii (np. hipoterapii, kynoterapii)? W jakich schorzeniach pomaga?
- Czy w relacjach ze zwierzętami można doskonalić swoje człowieczeństwo?
- Jakie zagrożenie wisi nad zwierzęcymi mieszkańcami Stambułu?
- Jakim przemianom poddawane jest miasto? Co się zmienia?

Recenzja filmu:

Wolność Kocham i Rozumiem, film.interia.pl, Artur Zaborski

Trudno uwierzyć, że w XXI wieku kręci się jeszcze takie dokumenty o zwierzętach. W dobie kamer przemysłowych i mikro urządzeń nagrywających obraz i dźwięk, *Kedi - Sekretne życie kotów* nakręcone jest klasycznie, z użyciem zwykłych kamer. Ich ograniczenia są widoczne już od pierwszych scen i od razu trzeba zaznaczyć, że żadne sekrety z życia kotów nie będą wyjawione. Czworonożni bohaterowie robią ludzi w balona na każdym kroku - uciekają operatorom z kadru, nie pozwalają się podejrzeć, kiedy dzieje się najciekawsza akcja, w żaden sposób nie dają się prowadzić ani nad sobą zapanować.

W ten sposób objawia się kocia niezależność, która jest jednym z tematów filmu. W dobie szalonej popularności memów i filmików z kotami nie jest ona niczym nowym. Koty z *Kedi...* różnią się jednak od sierściuchów, które znamy z kanapy własnej czy znajomych. Nie mają domów ani właścicieli, a czas dzielą między wielu ludzi. Jak mówi jeden ze sprzedawców z ekranu: - Robią to, na co mają ochotę. Kiedy chcą kiełbasę, idą do rzeźnika, a kiedy chcą, by je pogłaskać, odwiedzają kobietę w kwiaciarni. Łatwo czworonożnym bohaterom pozazdrościć. Ucieleśniają przecież tyle naszych tęsknot. Są wolnoduchami, które gdzieś mają wydarzenia poruszające z posad bryłę świata, jak i wahania nastrojów i humory otaczające ich ludzi. Żyją poza etykietą, prawem i konsekwencjami swoich czynów. Przy tym pozostają rozkoszne i słodkie, trudno im nie odpuścić przewinień. Ale nawet słodkie mordki nie są w stanie utrzymać uwagi na kilkadziesiąt minut. Świadoma tego reżyserka Ceyda Torun wykorzystała więc czworonożnych bohaterów jako pretekst do sportretowania współczesnego Stambułu.

Rozdarte między Wschodem a Zachodem, cywilizacją a naturą, tradycją a nowoczesnością miasto daje się poznać z nieoczywistej strony jako stolica kociego świata. W relacjach z pobytu w Turcji jak mantra powracają wspomnienia kotów, które w tym kraju są szczególnie traktowane. W czasie projekcji możemy się naocznie przekonać, jaką estymą cieszą się. Wielu ludzi inwestuje własne pieniądze, by pomagać kotom, które dotknęła tragedia - ucierpiały w walce czy wypadku, ale nie oczekują, że po dojściu do siebie zwierzęta z nimi zostaną. Jest w tym obrazie coś pięknego, niepodobnego do naszych materialistycznych skłonności, kiedy wszystko, łącznie z atencją i uczuciami, chcemy podporządkowywać pod siebie, a w czworonogach szukamy nierzadko ekwiwalentu uczucia innych osób. Bohaterowie *Kedi...* (kedi oznacza po prostu kota) szacunek do natury i praw, którymi się rządzi, jest zbyt duży, by komukolwiek przyszło na myśl udomawianie kotów. Ich wolność stoi na pierwszym miejscu. I tego też możemy im pozazdrościć. Nawet bardzo.